

Scherpe koecontrole

Van koeien weten we dat ze ongemak en pijn maar amper laten zien. Dat klopt toch niet helemaal. Je moet koegedrag wel goed kunnen waarnemen en weten welke gedragsveranderingen wat verraden.

KATRIN BERKEMEIJER

Controleren van de dieren, of beter gezegd het observeren van de dieren, behoort tot de dagelijkse werkzaamheden op melkveebedrijven. Welke koe zou kunnen afkalven, welke vreet niet goed, welke is tochtig? Welke koe viel op bij het melken en welke koe heeft een klauwprobleem? Dit zijn enkele belangrijke vragen die je als melkveehouder meerdere malen per etmaal moet beantwoorden en die elke dag, 365 dagen per jaar, weer terugkomen. Als je de vraag vaak juist beantwoordt, is dat mede bepalend voor een hoog bedrijfsrendement. Om vaak het juiste antwoord te kunnen geven, moeten mensen die met koeien werken, twee dingen perfect beheersen:

- Het normale gedrag van koeien kennen alsook bijbehorende afwijkingen herkennen en weten wat bepaald gedrag betekent.
- Observeren, dus opmerkzaam zijn en

doelgericht kijken naar het gedrag van de koe. Daarvoor moet een mens het op kunnen brengen een moment rust te nemen om zich te concentreren op het individuele dier en het hele koppel.

Leren observeren

Op betrouwbare wijze kunnen observeren en juist analyseren wat je ziet in de stal, dat wil iedere melkveehouder graag alsook de medewerker(s). Het roept één vraag op: kun je het leren? Ja, dat kan en men is nooit uitgeleerd. Het gedrag van runderen wordt namelijk voortdurend onderzocht. Koeien observeren is een kunst die je ontwikkelt. Maar je kunt het oefenen. Dan is het wel nodig telkens weer de noodzaak van observeren in ogenschouw te nemen en er de tijd voor te nemen. Ruim voor jezelf en de eventuele medewerker(s) bijvoorbeeld observatietijd in. Ook bij herkennen van gedrag moet telkens weer de

basiskennis in ogenschouw genomen worden. Net als bij al het werk dat men dagelijks doet, ligt ook bij dierobservatie 'bedrijfsblindheid' op de loer. Omdat een groot deel van de eerder opgesomde vragen erom draait of het met een koe wel of niet goed gaat, zijn de gedragingen die wijzen op ongemak en pijn bijzonder belangrijk. Deze gedragskenmerken zijn op praktische wijze onderzocht en kort en precies omschreven door Gleeurup et al., 2015, zie hiervoor de tabel.

Waarnemen, begrijpen wat je ziet, eigen maken en weer opnieuw toepassen met bewust gebruik van je kennis, kan verbazingwekkende resultaten respectievelijk antwoorden opleveren. Zoals in het voorbeeld op de drie foto's. Deze vaars, die tegen afkalven aan zit, heeft na een minuut waarnemen duidelijk gemaakt wat het probleem is. In eerste opzicht leek ze gewoon een onopvallende koe. §

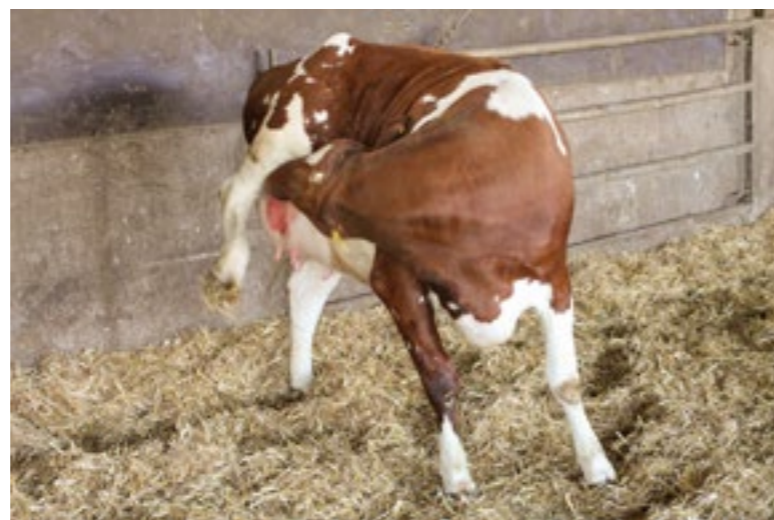

De uitdrukking en houding van deze hoogdrachtige vaars zijn gespannen. De zijwaarts gerichte oren en huidplooiën op de kaak maken haar verdacht. Ze laat nog niet zien wat er aan de hand kan zijn, maar dat verandert al snel.

FOTO'S: KATRIN BERKEMEIJER

Nadat ze de waarnemer ongevaarlijk acht, wendt ze zich weer tot hetgeen haar pijn doet.

De waarnemer kan nu het probleem herkennen. Het opuiëren heeft geleid tot een schuurplek. Snelle behandeling kan eczeem voorkomen.

Gedragswijzen voor vroegherkenning van pijn en ongemak

Pijnscore	0, geen pijn	1, lichte pijn	2, sterke pijn
Opmerkzaamheid	De koe is actief, opmerkzaam, nieuwsgierig, vreet, herkaut, drinkt, verzorgt zichzelf of slaapt. Ze kijkt de waarnemer aan.	De koe verstopt zich en is op zichzelf gericht, vreet niet, herkaut niet, verzorgt zich niet, slaapt niet en vermijdt contact met de waarnemer.	De koe verstopt zich, is niet actief, vreet niet, herkaut niet, slaapt niet, ze wil liggen, ligt met kop op de buik, negeert waarnemer.
Kophouding	Hoog/op hoogte schoft.	Op/onder schofthoogte.	Laag, diep hangend.
Orenspel	Beide oren naar voren, actief orenspel, aangespannen oren.	Beide oren naar achteren of asymmetrisch.	Zijwaarts hangende, slappe oren, oorschelp wijst iets naar beneden.
Gezichtsuitdrukking	Opmerkzaam, neutraal, ontspannen, gladde vacht.	Gespannen, zorgelijk, huidplooiën over de ogen, bij de kaak en boven de neusgaten.	Idem aan lichte pijn, afwezig.
Rughouding	Normaal, recht.	Licht gekromd.	Gekromd.
Ledematen	Benen en klauwen gelijkmatig belast, vloeiende gang.	Lichte ontlasting van één ledemaat, trippelend staan, licht stokkende gang.	Duidelijk ontlasten van een ledemaat, trippelen, optillen ledemaat tijdens staan, duidelijk kreupel.

BRON: GLEEURUP ET AL., 2015.